

ИЗКЛАСИЛ

През един слънчев есенен ден хаджи Дончо заведе най-малкия си син Митко в града, за да го запише в първи клас на прогимназията.

За пръв път малкият виждаше град и още в самото начало главата му се замая от впечатления. И големите хубави къщи, и нависналите с плодове дръвчета и лози, които не бяха оградени, витрините, хана, на който спряха, с толкова много шарени каруци из двора, дебелият ханджийка, и всичко.

Понеже нямаха много време за бавене и за да не се изгуби из навалищата, баща му го хвана за ръка и рече:

– Хайде! Хайде! После ще гледаш и ще се нагледаш. Обърши си носа и тръгвай да ти купим опнати дрехи, та да заприличаш на гражданинче!

Въпреки че Митко знаеше за това, видя му се още по-чудно. Той – в граждански дрехи! Какъв ли ще изглежда?

Поогледа се, поогледа сякаш за последен път в селската носия, понадигна си потурките, които, дочули може би грозящата ги опасност – да бъдат захвърлени вече като ненужни, – бяха почнали да се свличат доброволно от кръста му, и затича след баща си.

Минаха край кебапчийницата, гдето миришеше тъй на сладко, че си преглътна плюнката, завиха край една фурна с наредени топли и ухилени симиди, при вида на които преглътна пак, и се намъкнаха в една дрехарница.

– Помози Бог, уста Никола! – рече важно хаджи Дончо.

– Дал ти Господ добро, дядо хаджи! Добре дошъл, добре дошъл! Какво те носи насам?

– Какво ли? Този юнак, дето го виждаш, вече изкласи. Няма школо за него вече в село, та го доведохме тук и решихме по градски да го облечем. Ами! По граждански, та да не го дърпат тукашните момчета за дънцето и да му думат хармоника. Едно палтенце ще му дадеш и едни панталонки, ама здраво нещо искам! От дебел плат да са, че какъвто е пангалозин, инак за една неделя ще ги направи на парцали.

– Прието, дядо хаджи, разбрано и прието! Ей сегинка ще го сконтим юнака, на консул да заприлича – рече дрехарят и като премери с поглед малкия от темето до ходилата, откачи едно бозово палтенце от стената и го нахлу върху памучната му антерия.

– Ей туй ще бъде то! Хем здраво, хем прилично като за ученик, хем точно по мярката се случи.

Хаджи Дончо хвърли бегъл поглед само и замаята глава:

– По-големичко, по-широчко! Не ща аз по мярката! Детето расте всяка минута и след месец, два няма да може да се побере в него.

– Добре бе, дядо хаджи. Прието бе! Ще му дам, значи, от същото качество един номер по-голямо.

Облече Митко и него, но хаджията пак заклати глава:

– Още по-голямо бе, човек! Расте хлапето бе! Дорде го видиш, и се източило с цял чуперек нагоре! Нека му е по-длъжко и по-широчко, та да може под него да сложи и друго нещо зимъс. Расте, ти казвам, сякаш дяволи го дърпат за ушите постоянно.

С явна неохота дрехарят сне трето палто, после четвърто, че чак за петото, което се проточи под коленете на малкия, се заловиха за пазарлък.

– Ха такова искам аз! Хем да му топли, хем да му не стиска под мишниците, кога порасне.

– Щом това искаш, прието – рече дрехарят, – но поне ръкавите му да скъсим мъничко.

– Няма нужда! Тъй да си седи. Ще си ги възпрята, каква му е работата!

Шивачът подаде и панталона от същия номер. Хаджи Дончо го заобръща, заопипва, пъхна си ръката в крачола и пак се обади:

– Че то само един плат бе, бай Никола! Един платец само и нищо друго. Ще му е студено на момчето. Не може ли хастарец нещо да му се сложи в крачолите и около кръста, едно какво да е парцалче да му пришиеш?

– Не може, дядо хаджи! Не става. Нийде ги не правят така.

– Правят не правят, аз тъй искам. В нашите потури не слагаме, ама то е шаяк! Дебело нещо, а това – мрежа! Ветрилница! Подплата искам аз!

– Най-сетне, щом искаш – прието. Мюшерия си ми, ще му сложа, ама, да ти кажа право, днес не мога. Пазарен ден, знаеш, залисия...

– Добре де! През неделята тогава. Ще си обуе потурките някой ден и ще ти ги донесе.

– Щом е тъй - може! Както ти речеш, ама... пак ще кажа: не му прилича, знаеш. Не е прието.

– Повече приказки не ща! Аз искам, аз плащам! Крачолите с хастар, и толкоз! Тъй ми е пазарлъкът!

Купи хаджи Дончо дрехите и излязоха. По същия начин му взе и обувки колкото неговите, и една ученическа шапка, толкова голяма, че щом му я сложи на главата, и двете му уши се намъкнаха веднага на топло под нея.

Натовари го след това с покупките, посочи му хана и рече:

– Върви сега в стаята, изуй всичко това и си облечи новото, а аз ще се отбия до евреина да му поръчам да приготви стока за дюкяна и ще се върна да те заведа на училището. Хайде!

Забърза Митко радостно към хана, влезе в стаята и с трескаво любопитство почна да нахлува премяната си. Щом обу панталона обаче, крачолите му се повлякоха по пода и първите разочарования дойдоха.

Понадигна ги нагоре, нахлу и обувката, но в тях имаше място за по още един крак като неговия. Ръкавите на палтото пък скриха ръцете му съвсем и сякаш го вързаха. Около кръста му, който досега се топлеше от пояса, повея хлад. Нямахте и къде да тури любимото си ножче, купено от панаира. Сложи го в горния джоб на палтото, то щръкна наполовина отвън. Мушна го в един от страничните – не се побира. Повъртя се, повъртя, па рече да излезе из коридора, но настъпи дългия си крачол и тупна на дъските. Не стига това, ами някакви непознати хора почнаха да му се смеят.

Надигна се и – насам ли, натам ли, па тръгна с препълнени от сълзи очи към входната врата, да види не иде ли баща му.

След малко се зададе и той.

Поогледа се, поогледа и като не забеляза синчето си, се провикна:

– Митко! Митко!

А тоя, свил се от срам зад вратата, хълца тихо и не може да се обади.

Хаджи Дончо се изкачи по стълбите, мина край него, но не го видя, надникна в стаята и пак се провикна:

– Митко бре! Димитре! Къде си бре, калпазанино!

Малкият изхълца горко, помъчи се да тръгне към него, пак настъпи крачола, но не падна, а само силно изплака.

Баща му го видя и като се приближи, започна да го милва.

Митко ридаше неудържимо.

– Няма бе, татко, няма нищо бе – утешаваше го хаджията, – нови дрешки бе! Всичко ново ти купих! Гражданско все, купешко. Ами че нали вече си голям? Нали ми изкласи? Тъй ходят всички, дето са в класовете. Защо плачеш? А?

– Не ща ги-и-и... Не ща ги! – хълцаше Митко и правеше усилия да ги съблече.

– Чакай бе, дете, чакай бе, момчето ми! Не бързай бе! Ще ги направи тейко ти, ще ти ги нагласи!

И като приклепна, хаджи Дончо му подгъна крачолите веднъж, после още веднъж, направи същото и с ръкавите на палтото, намери един стар вестник, нагъна го на тясна лента, която вмъкна под кожената подплата на шапката, и като му я сложи малко накривена над ухото, чукна го по носа и той се ококори.

– Ха така де! Тъй те искам! Засмян да бъдеш. Че я виж бе, тейковото, на чиновник си заприличал. Ами! Цял господин! Ха закопчей си сега отпред панталонките, че ти се вижда ризата! Така! Виждаш ли колко е хубаво? Че аз на тебе и жилетка ще ти купя. Как мислиш ти? Ако се учиш, не е за чудене и часовник да ти взема. На търговец да замязаш! Ами! Само да се учиш! Друго не ща. Само да се учиш!

Не се мина много, и из главната улица на път за класното училище, наметнат със сукнена салтамарка, с дънести гайтанлии потури, с астраганен калпак и морав пояс, върху който се мяташе сребърен турски кордон, крачеше тържествено хаджи Дончо. Хванало се за дясната му ръка, едно мъничко човече, облякло сякаш дрехите на най-големия си брат, с шапка, която едва се крепеше на врата му, и с книжка и именник в ръка, подтичваше след баща си. То ту се озърташе встрани да види дали го гледат минувачите, ту поглеждаше гигантските си, но нови и много лъскави обувки и не знаеше – да се радва ли, или отново да почне да плаче.